

BBABAC – BACHELOROPPGAVE MED FORSKNINGSMETODE

Barna våre- produkter på et brennhett marked

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

**Bachelor i barnevernspedagogikk
UIS mars 2023**

Kandidatnummer: 6024

Antall ord: 9985

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
<i>1.1 Bakgrunn for valg av tema</i>	<i>4</i>
<i>1.2 Presentasjon av problemstilling</i>	<i>5</i>
<i>1.3 Begrepsavklaring</i>	<i>5</i>
1.3.1 Generasjon prestasjon	5
1.3.2 Den norske velferdsstat	6
1.3.3 Avvik.....	6
1.3.4 Normer	7
1.3.5 Segregering.....	7
1.3.6 Grunnleggende behov	7
<i>1.4 Formål med oppgaven.....</i>	<i>7</i>
2. Teoretisk forståelsesramme.....	8
<i>2.1 Eriksons utviklingsteori.....</i>	<i>8</i>
2.1.2 Presentasjon av de 6 utviklingsstadiene	9
<i>2.2 Circle og security</i>	<i>10</i>
2.2.1 Circle of Security- Parenting.....	11
2.2.2 Circle of Security- Parenting i lys av Antonovskys salutogenese.....	12
3. Valg av metode	12
<i>3.1 Ulike metoder å velge mellom.....</i>	<i>12</i>
<i>3.2 Litteraturstudie som forskningsmetode</i>	<i>13</i>
<i>3.3 Datainnsamling</i>	<i>14</i>
3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	14
3.3.2 Fremgangsmåte for søk	15
3.3.3 Søkeshistorikk tabell.....	16
3.3.4 Tematisk analyse og analyse ved hjelp av oversiktstabell	17
3.3.5 Oversiktstabell.....	18
<i>3.4 Presentasjon av artiklene</i>	<i>21</i>
3.4.1 Artikkelen 1.....	21

3.4.2 Artikkel 2.....	22
3.4.3 Artikkel 3.....	23
3.5 Studiens troverdighet.....	23
4.0 Diskusjon av funn.....	24
4.1 Identifisering av avvikene.....	24
4.2 En segregerende velferdsstat?	25
4.3 Generasjon prestasjon.....	26
4.4 De trygge rammene i oppvekstens betydning for barnets senere samfunnsdeltakelse... 28	
4.4.1 Foreldrerollen- og kunnskap hos foreldre	28
4.5 Goder og byrder i velferdsstaten.....	30
4.6 Kunnskap og kapasitet- er vi ressurssterke nok til å ivareta?	31
4.7 Veien videre.....	32
5.0 Avsluttende	34
6.0 Litteraturliste.....	35

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I et samfunn som det norske er det ikke lenger godt nok å være god, man må være best. Dagens samfunn er kompleks, som beskriver en sammensetning bestående av flere elementer. Herav, kan det også defineres som mangesidig. Hvordan samfunnet ser ut, danner grunnlaget Samfunnsdeltakerne skal passe inn i, rette seg etter og ikke minst bidra til.

Ansvar for fremtiden ligger i nåtidens hender. Derfor er det nødvendig at vi som samfunn har både kapasitet og kunnskap til å ivareta nåtiden og følge utviklingen, slik at vi sikrer fremtiden. Det er et paradoks at samfunnet krever mer og mer, når ressursene som skal forsørge, ikke følger. Flere faller av, statistikken over avvikene øker og fenomener som «generasjon prestasjon» trekkes stadig frem i lyset.

For at man som individ skal tilpasse seg og oppfylle kravene storsamfunnet setter, er det avgjørende at barnas utvikling har vært tilstrekkelig. Alle barn har grunnleggende behov, som gjennom oppveksten, må dekket for å realisere idealet som passer det utviklende, individualistiske og komplekse storsamfunnet. I denne oppgaven vil barnas omsorgsgivere omtales ved nærmeste omsorgspersoner (med noen unntak), ettersom ikke alle barn er under omsorg av biologiske foreldre og familie. Den første delen av et barns utvikling reguleres og forsørget av barnets nærmeste omsorgspersoner. I denne delen skal omsorgspersonene veilede, oppfylle behov, kreve og støtte. Videre har de også en avgjørende oppgave i å forberede barnet på møte med storsamfunnet og dets forventninger. Fordi vi lever i et velferdssamfunn, er det å oppdra et barn ikke noe man gjør alene. Samfunnet har et overordnet ansvar i å ivareta alle deltakerne.

Studiet Bachelor i barnevernspedagogikk handler å hjelpe barn og familier som av ulike grunner har behov for støtte. Blant barnevernspedagogikkstudentene er det mange som tenker «jeg er klar for å redde verden, hjelpe og bidra til at alle barn, unge og deres familier får en bedre hverdag», noe som strider imot realiteten. Det er umulig for en person å hjelpe alle, likevel er håpet og viljen om å hjelpe noen av dem, sterk.

1.2 Presentasjon av problemstilling

If barnekonvensjonen (BK) art. 3, barnevernloven (bvl) lov av 17. juli 1992 §4-1 og Grunnloven (Grl) lov av 17 mai 1814 §104 andre ledd, skal avgjørelser og handlinger som berører barn alltid være til de beste interesser for barnet, noe som også understrekes av prinsippet om barnets beste. Prinsippet om barnets beste beskriver streben etter det beste for barna. For å eksemplifisere må omsorgspersoner skille egne behov og ønsker fra hva barnet trenger (Bahus, 2022).

Barna er produkter på et brennhett marked, men det kan stilles spørsmål ved om de er de godt nok rustet. Et annet spørsmål er om vi som samfunn har ressurser til å ta dem imot? Dette, fører til oppgavens problemstilling:

«Har vi kunnskap og kapasitet til å gi veiledning og støtte til barna, vår fremtid, i det komplekse, individualistiske og konstant utviklende norske samfunn?»

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Generasjon prestasjon

En sentral forestilling som går igjen i mange av beretningene om samtiden, er tesen om at vi lever i et prestasjonssamfunn (Madsen, 2018, s. 111). Dagens barn og unge vokser angivelig opp i prestasjonssamfunnet og internaliserer tidens krav om å prestere både i og utenfor skolen (Madsen, 2018, s.118). Barn og ungdommer skal prestere på flere arenaer, altså er det ikke bare knyttet forventninger og krav til utdanning, men også de sosiale strukturene i samfunnet. Generasjon prestasjon beskriver dagens barn og unge og definerer en generasjon preget av viljen til å prestere best mulig på alle arenaer. På den ene siden er generasjonen er aktiv, veltilpasset og motivert, mens den andre siden beskriver barn og unge som opplever press, sykdom, bekymring for fremtiden og som ikke trives ved seg selv og sin plass i samfunnet.

Prestasjonsbegrepet beskriver forventninger og kravene som settes barna og de unge. De må prestere best på for eksempel skolen, idrett og sosialt, som medfører konkurranse mellom

individet selv og de andre deltakere i samfunnet. Når det gjelder samfunnsstrukturer, beveger Norge seg i en stadig mer individualistisk retning. Det vil si at samfunnsdeltakerne stadig retter fokuset mot eget individ og egne prestasjoner. Herav vil elementet av konkurranse fortsette å øke, som igjen medfører mer press, forventninger og krav (Madsen, 2018, s. 112-113). Som nevnt i kapittel 1.1 er det ikke lenger bra nok å være god, man må være best.

1.3.2 Den norske velferdsstat

Begrepet velferd beskriver uttrykk som levekår, trivsel, levestandard, lykke, livskvalitet o.l. Velferdssamfunn som begrep betegner derav positive tilstander, som har politisk og økonomisk vilje og evne til å sikre menneskets beskrivelse av et «godt liv».

(Solum, 1991. s. 95). Velferden skal følge opp og ivareta samfunnets deltakere gjennom verdiene menneskeverd, solidaritet, rettferdighet, likebehandling, personlig frihet, selvbestemmelse, valgfrihet, rettssikkerhet, forutsigbarhet og åpenhet (NOU 2014: 12, s. 25). Et av hovedtrekkene ved velferdsstaten er at tjenestene som ytes skal være av høy kvalitet og like for alle, noe som beskriver de mer formelle rettighetene. De sosiale rettighetene betegner retten til et godt liv.

1.3.3 Avvik

Avvik vil si at noe eller noen frastår majoriteten. Mennesker som avviker blir stemplet og stigmatisert, som også kan medføre sosial- isolasjon og ikke-akseptering (Solum, 1991. s. 82). På en side har mennesket et ønske om å være unik og spesiell, mens på den andre vil en helst være anonym og ikke stikke seg ut. Mennesker er sosiale vesener og på søken etter reaksjoner på eget individ hos andre. En retter blikket mot det som fanger oppmerksomheten og slik utvikles vi gjennom kontinuerlig samspill med andre. Altså er det enten samfunnets reaksjoner på individet eller individets reaksjoner på samfunnet som avgjør deltakelse i samspillet. Hva som er avvikende fremtrer på bakgrunn av kategoriseringer, som til tross for variasjon i tid og sted, blir fremstilt som objektive sannheter. På grunn av dette er merkelapper og stempel noe en på sikt tar inn over seg og aksepterer. Olsen et al, (2018) henviser til Howard Beckers (1963) beskrivelser av avvik som en sosialt konstruert normalitet og forståelse over hva som er hva. Ikke minst at dette skapes i sosiale interaksjoner (Olsen et al, 2018, s. 141).

1.3.4 Normer

Dersom de samme forventningene regelmessig bli utløst i en bestemt sosial situasjon, foreligger sosiale normer. Normer beskrives som uskrevne regler og definerer forventninger til blant annet holdninger, verdier og atferd som kreves av enhver samfunnsdeltaker. Samfunnets fellesskap og samhandling definerer normene, som gjør at de i stor grad beskriver hva som er avvikende og ikke.

1.3.5 Segregering

I Norge har alle mennesker samme rettigheter på arbeid og sysselsetting, opplæring, hjem/bolig, samt fritid og sosialt samvær. Dette er uavhengig av geografisk bosted, økonomi, funksjonsdyktighet og kjønn. Konkret, innebærer dette at alle skal ha like muligheter til å oppnå målene de ønsker (Solum, 1991, s. 63). Et segregerende samfunn defineres som en struktur der majoriteten isolerer eller utelukker minoritetsgrupper (avviksgrupper).

Segregering er altså et begrep brukt om avvikene, dem som ufrivillig står utenfor samfunnets fellesskap (Solum, 1991, s. 66).

1.3.6 Grunnleggende behov

Alle mennesker har grunnleggende behov. Disse behovene beskriver hva vi som mennesker trenger for å kunne leve og utvikle oss. For å eksemplifisere kan man anvende den russisk-amerikanske psykologen Abraham Maslows behovsteori (1943), som refereres til i Olsen et al. (2018, s. 88). Med henhold til Maslows behovsteori er menneskers grunnleggende behov; fysiologiske behov (mat og drikke), behovet for trygghet og kjærlighet, behovet for sosialt fellesskap, behovet for annerkjennelse og til slutt behovet for selvrealisering.

1.4 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er å undersøke om dagens samfunn har nok kunnskap og kapasitet til å ivareta og veilede nå- og fremtidens barn og unge. Å utvikle, veilede og trygge et barn er både de «interne» og «eksterne» rammenes ansvar. Det innebærer at ingen skal stå alene i denne prosessen. Selv om mange barn opplever en god utvikling og evner å møte storsamfunnet på en god måte, synker tallene som måler livskvalitet og antallet psykiske plager blant de unge øker (Bang et al. 2023). Samfunnet er i kontinuerlig endring, noe

innbyggerne må følge. Det er høye krav og forventninger til samfunnsdeltakerne, som forutsetter et motstandsdyktig grunnlag.

2. Teoretisk forståelsesramme

2.1 Eriksons utviklingsteori

Menneskers primære utvikling er avgjørende for hvordan de klarer seg i møte med storsamfunnet. Oppgaven tar utgangspunkt i barneanalytiker og psykolog Erik Homburger Eriksons psykososiale utviklingsteori som kom i 1950. Innen psykologien beskrives hans teori som personlighets- og individutvikling, hvor utvikling skjer gjennom det Erikson kalte psykososiale stadier. Han var opptatt av forholdet mellom individet og samfunnet (Nielsen og Binder, 2019. s. 100), noe som er med på å styrke teoriens grunnlag for å belyse problemstillingen.

Eriksons teori var først presentert i 1950, likevel er den fortsatt relevant for dagens tendenser. Utviklingsteorien beskriver menneskets utvikling som en prosess som varer fra man blir født til man dør. Sentralt ved teorien er vekten Erikson ilegger det sosiale, og stempler det som avgjørende for en tilstrekkelig utvikling (Nielsen og Binder, 2019. s. 100). I større grad enn noen gang tidligere er det avgjørende at barna som blir født tildeles de rammene de behøver. I første del av utviklingen skal rammene bidra til å forberede barna på møtet med storsamfunnet. Her, med tanke på både faglige kunnskaper, sosiale ferdigheter og personlige egenskaper. Dette forutsetter at barna opplever færrest mulig utviklingskriser og får med seg de redskapene de har behov for.

Felles for flere av teoretikerne som preget læreren om barns oppvekst og utvikling understreker nødvendigheten av å kontinuerlig oppfylle barnas behov. Et sentralt element i Eriksons beskrivelse av barns utvikling er at de tidligere fasene må være ivaretatt og oppfylt for at barnet skal kunne fortsette utviklingen uten å oppleve en utviklingskrise. Eriksons teori består åtte stadier, som knyttes til konkret alder. Hvert stadie beskriver hvilket gode barn kan oppnå, samt hvilken utviklingskrise det kan befinne seg i. For å opprettholde relevans til oppgaven, nevnes kun de seks første stadiene.

2.1.2 Presentasjon av de 6 utviklingsstadiene

1. Den første fasen er grunnleggende tillit eller mistillit og beskriver barnas første leveår. Fasen varer fra de blir født til de er 1 ½ år gamle. Her er det de nærmeste omsorgspersonene som står for behovsdekning, som er avgjørende for at barna skal danne nære relasjoner og danne oppfatning av omverdenen som et trygt sted.
2. Den andre fasen varer fra barnet er 1 ½ - 3 år og går under betegnelsen selvstendighet eller skam og tvil. På dette stadiet begynner barnet å utvikle språk og fysikk, i tillegg til sterkere kognitive og intellektuelle kunnskaper og ferdigheter. I denne fasen begynner ofte foreldre å sette mer krav til barna og dersom de ikke innfrir forventningene som er satt, kan dette medføre skam og tvil på egenskaper, kunnskaper og ferdigheter.
3. Det tredje stadiet beskriver initiativ eller skyldfølelse. Denne varer fra barnet er 3 til det er 6 år. Her opplever barna ofte sterk trang til å løsrive seg fra foreldrene. Barna er nysgjerrige og initiativtagende, samt energiske, men trangen til løsrivelse fra foreldre og det å bestemme over seg selv, vil mulig medføre at de gjør noe de ikke har lov til. Dette kan gi sterk skyldfølelse.
4. Den fjerde fasen er arbeidslyst eller mindreverdighet. Denne fasen beskriver barnet fra det er 6 til det er 12 år. Dette er altså skolealder, hvor barnet skal lære mye og møte nye og flere krav, blant annet samarbeid. Med tanke på sammenligning med andre, som ifølge Eriksson enten medfører arbeidslyst eller mindreverdighet, er tilpassede krav er nødvendig.
5. Den femte fasen beskriver identitet eller rolleforvirring, og varer omtrent hele ungdomstiden. På dette stadiet skjer det store forandringer, både fysisk og psykisk. Ifølge Eriksson handler ungdomstiden om å bli trygg på hvem man er og sitt vesen. Ungdommene kan oppleve konflikt mellom roller som dårlig venn på skolen og «flink pike» hjemme. Denne fasen krever refleksjon.
6. Den sjette fasen definerer nærhet eller isolasjon og beskriver den unges møte med tidlig voksenalder. Identiteten til et menneske er grunnlaget og sier alt om hvem man er. Er man trygg på seg selv og eget vesen, åpner dette for sterke vennskap og mulig kjærlighet. Dersom nære forhold til andre mislykkes, kan dette medføre at man kjenner seg isolert og alene.

(Erikson, 2000, s. 241-259).

2.2 Circle og security

«Når det nyfødte barnet ser opp på deg med sin totale sårbarhet, er det som om du holder barnets hjerte i din hule hånd, et hjerte som søker den kjærligheten det ble født til å oppleve. Vil du være den oppgaven verdig? Barnet ditt mener at du allerede er det, vil du vite hva det trenger?» (Hoffman et al s. 83). En sentral del av et barns utviklingsprosess består av å gjøre feil, det er slik de lærer. Et barn i utvikling trenger rom for å begå feil, samt vite hvor det skal søke veiledning og støtte om det står fast. Som omsorgsperson skal man alltid strebe etter å oppfylle barnets behov og være den trygge havn, men her vil det, i løpet av barnets første leveår, foregå enn viss mengde gjetting.

På lik linje med barna skal også omsorgspersoner lære. Et barn og dets omsorgspersoner er i et gjensidig avhengighetsforhold, der både barn og foreldre skal lære hverandre og kjenne. Her vil også omsorgspersonene trå skeivt. «Barn er ikke bare elever. De er også lærere» (Hoffman et al, s. 83). Circle of security (vil i oppgaven omtales ved COS), på norsk trygghetssirkelen, omhandler prosessen ved å ivareta barnets behov, noe nærmeste omsorgspersoner lærer gjennom å bli kjent med barnet. COS fungerer som et veikart, der mange omsorgspersoner føler seg overveldet, forlatt eller mislykket.

COS er formet som en sirkel (bilde 1), hvor omsorgspersonene er skildret ved to hender klare til å ta imot, men samtidig gi slipp. Barnet springer ut fra hendene for å utforske, og søker «hjem» når det trenger påfyll av omsorg, veiledning eller trygghet (Hoffman et al s. 88). COS grunner i tre kjernebehov; omsorgsgiving (omsorgspersonene som tar imot barna og oppfyller behov), utforsking (barna forlater den trygge basen, for å utforske, vise hva det har behov for og lære) og søken etter omsorg (barna søker sin trygge havn for omsorg, veiledning eller trygghet) (Hoffman et al, s. 83).

Bilde 1.

2.2.1 Circle of Security- Parenting

I Sæther & Galvin, (2021) undersøkes foreldres opplevelser og erfaringer etter at de hadde gjennomført et kurs i Circle of Security- Parenting (vil i oppgaven omtales ved COS-P). I studien var det tydelig at foreldrene opplevde en forsterket og positiv relasjon til barna, mestring av foreldrollen og en mer harmonisk hverdag. Gjennom kurset og veiledningen beskriver foreldrene også at de i større grad ble bevisst egen rolle og opptreden, samt egne reaksjoner.

COS-P kurset har som mål å gi deltakerne en forståelse av teorien bak COS. Videre skal forståelsen, gjennom veiledning, bidra til å verne om de gode relasjoner, samt styrke dem. Kurset legger også vekt på å fremme mentaliseringskapasitet for at foreldrene skal kunne sette seg inn i og bedre forstå egne og barnas følelser, samt reflektere over egen rolle som omsorgsperson. I tillegg skal kurset gi foreldrene veiledning i å regulere barnets emosjoner og atferd. Et viktig aspekt ved COS-P er å fremme mestring. Her, at foreldre skal oppleve mestring i omsorgsrollen. I studien Sæther & Galvin, (2021) og COS-P kurset som ble gjennomført, var også opplevelsen av sammenheng sentralt.

2.2.2 Circle of Security- Parenting i lys av Antonovskys salutogenese

Circle of Security- Parenting kan ses i lys av sosiologen Aron Antonovsky salutogene teori. Antonovsky lanserte begrepet salutogenese i 1987. Salutogenese beskriver en helsefremmende motstandsteori til patologien, som vektlegger både psykisk og fysisk helse, med mål om å oppnå velvære og mestring. Isteden for å se på årsakene til hvorfor man er syk, la Antonovsky fokus på hva som holder oss friske (Lønne, 2022). I kurset frastår søken etter hvorfor relasjonen mellom barn og omsorgspersoner ikke «fungerer» optimalt og fokuset rettes mot Antonovskys begrep «opplevelse av sammenheng».

3. Valg av metode

Når en skal skrive oppgave, er det flere metoder å velge mellom, blant annet kvalitativ metode, kvantitativ metode og litteraturstudie som metode. Valget av metode avgjøres av hvordan forskeren best kan belyse det som undersøkes, altså oppgavens problemstilling (Dalland, 2020, s. 53). Metoden forskeren velger fungerer som et redskap, en hjelpende hånd, og bidrar til struktur og innsamling av data (Dalland 2020, s. 54). Skriveprosessen og valgene som blir gjort underveis skal redegjøres for. Herav, kan metodevalg også betegnes som forskerens vei til mål (Dalland 2020, s. 56). Ettersom én metode sjelden klarer å dekke alt problemstillingen etterspør, er det flere vurderinger som må tas. Det er derfor nødvendig å redegjøre for både de sterke og svake sidene ved de ulike metodene, samt hvorfor valget falt på valgt metode (Dalland 2020, s. 56). Dette beskrives nærmere i kapittel 3. 1 og 3.2.

3.1 Ulike metoder å velge mellom

Hvilken metode forskeren velger er som nevnt fordi det er den forskeren har vurdert til å best belyser oppgavens problemstilling. I vurderingen er det flere faktorer å ta hensyn til, blant annet må forskeren overveie mellom hva som er den ideelle fremgangsmåten, i tillegg til at det må være praktisk gjennomførbart (Dalland, 2020, s. 56).

Kvantitativ metode har den fordel at dataene som samles inn er i form av målbare enheter (Dalland, 2020, s. 54). De målbare enhetene gir rom for regneoperasjoner, der forskeren tolker for eksempel et sosialt system eller sosiale grupper. For å eksemplifisere kan forskeren

finne ut hvor stor prosent av befolkningen som er avhengig av sosialhjelp (Dalland, 2020, s. 54). En annen metode forskeren kan velge er kvalitativ metode. Her, fanges deltakerens mening, opplevelse og standpunkter om den aktuelle debatten opp. Dette er data som ikke kan tallfestes eller måles (Dalland, 2020, s. 54). Både kvalitativ og kvantitativ metode bidrar til å gi en bedre forståelse av dagens samfunn. I tillegg vil forskeren også kunne innhente data på hvordan grupper, enkeltmennesker og institusjoner opptrer og samhandler. Den tredje metoden er litteraturstudie som metode. I motsetning til nevnte metoder undersøker man her allerede eksisterende forskning og litteratur om virkeligheten (Støren, 2013, s. 16).

3.2 Litteraturstudie som forskningsmetode

Denne oppgaven grunner i litteraturstudie som metode. Ved bruk av litteraturstudie som metode, er det som nevnt i kapittel 3.1, allerede eksisterende litteratur og forskning om virkeligheten forskeren undersøker (Støren, 2013, s. 16). En litteraturstudie kan også bestå av data hentet fra teoretiske skrifter og studier gjort med bakgrunn i kvalitative eller kvantitative forskningsmetoder. Som metode kan litteraturstudie beskrives som en systematisering av den allerede eksisterende forskning og litteraturen. Systematisering i denne sammenhengen si at metoden er redskapet til innsamling, vurdering og sammenfatning av informasjonen og dataene (Støren, 2013, s.17). Litteraturstudie som metode skaper ikke ny kunnskap, likevel vil det når man setter sammen flere undersøkelser og tidligere forskning, komme frem nye erkjennelser.

Etter vurdering opp mot oppgavens problemstilling, falt valget som nevnt på litteraturstudie som metode. Blant den allerede eksisterende forskningen, tar oppgaven for seg tre artikler, én litteraturstudie med grunnlag i kvantitativ forskning og to kvalitative. I vurderingen av metodevalg er det relevant å stille spørsmål ved om dette er en metode forskeren behersker. Videre, hva som er økonomisk og tidsmessig realistisk (Dalland, 2020, s. 56).

Hovedårsaken til at valget av metode falt på litteraturstudie, er tidsrammen for oppgaven. Innen gitte tidsrammer vil litteraturstudie som metode bidra til innhenting nødvendig data og informasjon som best belyser oppgavens problemstilling. Ved bruk av denne metoden er mulig å innhente tidligere studier basert på kvalitativ og kvantitativ forskning, som gjør at den som forsker får tilgang på data og statistikk som allerede er undersøkt. En av svakhetene ved

litteraturstudie som metode er at forskeren ikke har mulighet til å innhente disse tallene selv. Oppgaven tar for seg ulike tendenser i samfunnsstrukturene, noe som også gjør innblikk i statistikk, relevant. Ved bruk av en annen metode vil man kunne hente mer statistikk, særlig om avvikene, som hadde resultert i helt ferske tall og synspunkter på aktuell undersøkelse.

Som nevnt er tidsrammen for oppgaven kort, noe som gjør kvalitativ og kvantitativ forskning utfordrende. For å eksemplifisere må forskeren, dersom vedkommende skal innhente data gjennom intervju eller undersøkelse, søke om godkjenning til dette. Videre må forskeren utarbeide selve undersøkelsen, samt anskaffe deltakere. Utarbeidelsen og datainnsamling av slike typer undersøkelser er tidkrevende, herav ikke tidsmessig realistiske for denne oppgaven. Tendensene i samfunnet er stadig oppe til debatt, som medfører at det ofte forskes på. Videre gjør dette innhenting av relevant data og informasjon tilgjengelig i forskning ved bruk av litteraturstudie som metode.

3.3 Datainnsamling

Innhenting av data ble gjennomført i perioden 10. januar 2023 til 16. januar 2023 i databasen Oria. Her ble det hentet vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskrift. At noe er fagfelleverdert vil si at det er vurdert av 2-4 eksperter innen fagfeltet (Grønmo, 2021).

I startfasen ble det gjort mange, men bevisste søk, hvor også ulike søkeord ble benyttet. Deriblant var familiestruktur, foreldrerollen, samfunnsstrukturen i det norske samfunn, forventninger, ungdom og stress, generasjon prestasjon, funksjonsnedsettelse, psykiske plager og mestring. For å finne forskning med relevans til oppgavens problemstilling må forskeren ta i bruk inklusjons- og eksklusjonskriterier.

3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier er redskap som hjelper forskerne med å avgrense søket og på den måten innsnevre og systematisere dataen. Så langt det går, skal forskning ved bruk av litteraturstudie som metode, grunne i originalartikler og primærkilder (Støren, 2013, s. 37-38). Eksklusjonskriteriene beskriver det forskeren utelukker i søket, mens inklusjonskriteriene er de avgrensingene vedkommende gjør i søkeprosessen. Forskeren kan blant annet velge å inkludere språk, type litteratur, år for utgivelse eller publikasjonsforum m.m i søket.

Ut fra ønsket om et bredt innsyn inkluderer oppgaven både kvalitativ og kvantitativ forskning i form av artikler. Ønsket var å få informasjon om forskjellige grupper i samfunnet, som preger valget av artiklene. I valg av artikler var det nødvendig å ta i bruk inklusjons- og eksklusjonskriterier.

3.3.2 Fremgangsmåte for søk

I retningslinjene for denne oppgaven var det krav til minst tre artikler, og for å finne frem til disse ble databasen Oria benyttet. I databasen kan en velge mellom «enkelt søk» eller «avansert søk». Her var valget å huke av på «avansert søk», som gav muligheten til å avgrense videre. Det ble foretatt avgrensning til artikler og valgt tidsramme for publikasjon i løpet av de siste fem årene. For å filtrere oppgaven ytterligere, ble søket begrenset til kun fagfelleverderte tidsskrifter. Oppgaven ser på barn og unges utvikling og deres møte med det norske samfunnet. I tillegg retter den fokus på sikkerhetsnett de har både krav på og behov for. Med dette som utgangspunkt falt valget på også å avgrense alle artiklene til språket norsk. Under følger artiklene valgte artikler:

1. Et «pålogget» foreldreskap- *foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security- Parenting, COS-P* (Sæther & Galvin, 2021).
2. Generasjon prestasjon? *Ungdoms opplevelse av press og stress* (Bakken, Sletten & Eriksen, 2018).
3. Å leve med en intellektuell funksjonsnedsettelse. *Unge menneskers refleksjoner og erfaringer i overgangen til voksenlivet* (Vassend 2020).

For å finne frem til artiklene, falt valget tidlig på at disse skulle omhandle ulike grupper i samfunnet, hvor et kriterie var at de med sitt innhold kunne belyse problemstillingen. Den første artikkelen er en kvalitativ studie og et resultat av søkeordet «foreldrerollen». Deretter ble det foretatt avgrensninger nevnt i avsnittet over, som resulterte i 8 treff, hvor Sæther & Galvin (2021) var treff nummer 4. Innblikk i flere av treffene og grundig gjennomgang av oppbygging, sammendrag, overskrifter og struktur avgjorde valget.

Søkeordet for artikkel 2 var «generasjon prestasjon», der søket også inneholdt samme avgrensninger som nevnt tidligere. Dette resulterte i 2 treff, hvor overblikk og grundig

gjennomgang av oppbygging, struktur, overskrifter og sammendrag medførte inkludert artikkel. Valget falt på Bakken, Sletten & Eriksen (2018), som var treff nummer 2.

Artikkelen er en litteratur studie, hvor det er innhentet kvantitativ data. Den kvalitative tilnærmingen gav tilgang på statistikk og annen data ansett som nødvendig for å belyse problemstillingen.

Artikkel 3, Vassend (2020) er basert på kvalitativ forskningsmetode og funnet ved bruk av samme avgrensninger som for tidligere søk. Søkeordet «funksjonsnedsettelse», resulterte i 19 treff. Etter overblikk og grundig gjennomgang av oppbygging, struktur, overskrifter og sammendrag for flere av artiklene, endte valget på treff nummer 5.

3.3.3 Søkehistorikk tabell

For å bedre skildre søkehistorikken, falt valget på å sette opp en søkehistorikk tabell (tabell 1).

Tabell 1.

Søk nummer	Søkeord Avgrensninger	Antall treff	Leste artikler	Artikler inkludert
1	Søkeord: «Foreldrerollen» Avgrenset til: avansert søk, artikkel, 2018-2023, fagfelleverdert, norsk.	8	1	Sæther & Galvin, (2021)
2	Søkeord: «Generasjon prestasjon» Avgrenset til: avansert søk, artikkel, 2018-2023, fagfelleverdert, norsk.	2	1	Bakken, Sletten & Eriksen (2018)
3	Søkeord: «Funksjonsnedsettelse» Avgrenset til: avansert søk, artikkel, 2018-2023, fagfelleverdert, norsk.	19	1	Vassend (2020)

3.3.4 Tematisk analyse og analyse ved hjelp av oversiktstabell

For å få et bedre overblikk og finne frem hovedtrekkene ved hver artikkel, ble det foretatt en tematisk analyse av artiklene. Å foreta en tematisk analyse vil si å identifisere artiklens sentrale tema og granske hva materialet ønsker å fortelle (Dalland, 2020. s. 221), som ble gjennomført før opprettelsen av oversiktstabellene (tabell 2 -4) i kapittel 3.3.5. I den tematiske analysen var første steg å se på innholdsfortegnelsene og deretter lese sammendrag, resultat og konklusjon av forskningen. Ved å først undersøke artiklene individuelt, var det enklere å sammenfalle dem. Altså, finne både likheter og ulikheter. En oversiktstabell bidrar til sortering av funnene, gir muligheten til å presentere alt i et dokument og gjør det enklere sammenfalle artiklene, her se på likheter og ulikheter.

3.3.5 Oversiktstabell

Tabell 2.

Navn, år og DOI	Sæther & Galvin (2021) https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1892-2686-2021-01-03
Tittel	Et «pålogget» foreldreskap- <i>foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security- Parenting, COS-P.</i>
Formål	Formålet med studien var innhente kunnskap om foreldres erfaringer etter fullført COS-P-kurs. Kurset var i regi av helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Et av spørsmålene før kurset var om veiledningen og informasjonen bidro til økt følelse av mestring og trygghet i foreldrerollen. Her, sett i lys av Antonovskys salutgene teori.
Metode	Kvalitativ metode. Studien ble gjennomført ved semistrukturerte intervjuer.
Deltakere	9 foreldre. 7 kvinner og to menn.
alder	29-42 år.
Sentrale tema	COS, COS-P, mestring, foreldrerollen, relasjon, foreldre, barn, metallisering.

Tabell 3.

Navn, år og DOI	Bakken, Sletten & Eriksen (2018) https://doaj.org/article/5edb4ea06b284acd99da62d985798f61
Tittel	Generasjon prestasjon? <i>Ungdoms opplevelse av press og stress.</i>
Formål	Å se på dagens ungdoms opplevelse av prestasjonspress. Her, på hvilke områder. Videre, se på samfunnets forventninger og krav.
Metode	Artikkelen anvender litteraturstudie som forskningsmetode, hvor det er innhentet kvantitativ data. Deltakerne er ungdom fra hele landet.
Deltakere	159.520 ungdommer. 51 prosent jenter og 49 prosent gutter.
Alder	Barn og unge ungdoms- og videregående skole.
Sentrale tema	Prestasjonspress, press, utdanning, stress, forskjeller mellom gutter og jenter.

Tabell 4.

Navn, år og DOI	Vassend (2020) https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-8162-2020-01-05
Tittel	Å leve med en intellektuell funksjonsnedsettelse. <i>Unge menneskers refleksjoner og erfaringer i overgangen til voksenlivet.</i>
Formål	Studien ser på erfaringene unge mennesker med intellektuelle funksjonsnedsettelse møter i overgangen til voksenlivet. Artikkelen belyser samfunnets forventninger til overgangen og den unge. Videre, viser den til at flere unge med intellektuelle funksjonsnedsettelse opplever segregering i samfunnet.
Metode	kvalitativ forskningsmetode, hvor det blant annet er brukt lydopptak fra samtaler med behandlere fra spesialisthelsetjenesten.
Deltakere	13 unge mennesker.
Alder	16-28 år.
Sentrale tema	Funksjonsnedsettelse, ung voksen, overgang, segregering, individualisme.

3.4 Presentasjon av artiklene

For å presentere artiklene, falt valget på å skrive et sammendrag tilknyttet hver artikkel. Her, legges det vekt på temaene som gjør artikkelen relevant for oppgaven og belysning av problemstillingen. Som nevnt var ønsket å se på hvordan ulike grupper i samfunnet opplever presset og forventningene som følger det konstant utviklende, kravstore og individualistiske norske samfunn.

3.4.1 Artikkel 1.

Et «pålogget» foreldreskap- *foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security- Parenting, COS-P* (Sæther og Galvin, 2021).

Sammendrag: Formålet med studien var å undersøke foreldres erfaringer etter fullført COS-P kurs i regi av helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Grunnen til at valget falt på denne artikkelen er fordi også omsorgspersoner kan kjenne på press og forventninger, her i form av å prestere i rollen som omsorgsgiver. Sæther & Galvin (2021) viser til et av veiledningskursene omsorgspersoner kan ta for å bedre forstå og støtte sine barn og unge i deres utvikling, samt bli tryggere og mer bevisst egen rolle som omsorgsgiver. Artikkelen vektlegger forholdet mellom barna og foreldrene, samt setter dette i samspill med verden utenfor. Gjennom oppveksten er barna avhengig av sine nærmeste omsorgspersoners veiledning og kjærlighet. På samme måte er det mange omsorgspersoner som er usikre på sin rolle som veileder og har behov for råd.

For å gi omsorgen barna behøver, er det en forutsetning at omsorgspersonene er bevisst egen rolle og reaksjoner, veileder og støtter og forstår, men også setter rammer i form av krav og forventninger. Herav, er det avgjørende at omsorgsutøverne er stabile og trygge i egen rolle. For å opprettholde relevans til oppgaven og belysning av problemstilling er det hovedtrekkene i Sæther & Galvin (2021) som trekkes frem. Her, betydning av omsorgspersoners rolle, viktigheten av rolleutøvelsen og COP-S som et redskap i veiledningen for å mestre.

Et av spørsmålene før kurset var om veiledningen og informasjonen bidro til økt følelse av mestring og trygghet i foreldrerollen. Her, sett i lys av Antonovskys saluttese og begrep «opplevelse av sammenheng». I diskusjon av foreldrenes erfaringer etter COS-P kurset kommer det frem at foreldreskapet ble mer meningsfullt, håndterbart og begripelig. Kurset

startet en endringsprosess hos foreldrene, hvor de utrykte både mestring og trygghet i rollen som omsorgsperson. En viktig faktor ved kurset var metallisering i relasjonen mellom barna og foreldrene. Metallisering omhandler menneskers refleksjoner over egne og andres, tanker, intensjoner og følelser (Binder & Nielsen, s. 112), som også bidrar til opplevelse av sammenheng.

3.4.2 Artikkel 2.

Generasjon prestasjon- *Ungdoms opplevelse av press og stress* (Bakken, Sletten & Eriksen 2018).

Sammendrag: Bakken, Sletten & Eriksen (2018) er en undersøkelse av antall ungdommer som opplever prestasjonspress på ulike områder. Videre hvor mange av dem som har problemer med å håndtere presset de står overfor. Bakken, Sletten & Eriksen (2018) bruker litteraturstudie som forskningsmetode, hvor det er innhentet kvantitativ data. Deltakerne er ungdom i ungdom- og videregående skole alder fra hele landet. Bakken, Sletten & Eriksen (2018) trekker frem ulike arenaer der dagens ungdom opplever høyt forventningspress, hvor også endringene i samfunnet beskrives som sentralt. Her iblant er utdanning, idrett, kropp og sosiale medier. I mange tilfeller er det en kombinasjon av de forskjellige arenaene som forsterker ungdommens opplevelse av press. Flere av ungdommene har ikke kapasitet eller kunnskap til å håndtere presset utsettes for.

Hovedmålet ved forskningen var å fylle noen av kunnskapshullene som ligger bak fenomenet «generasjon prestasjon». Et av spørsmålene Bakken, Sletten & Eriksen (2018) presenterer er forholdet mellom stress og press- «hvor mye press skal til før det manifesterer seg som stress?». Bakken, Sletten & Eriksen (2018) refererer til Øya og Vestels (2014) beskrivelser av tendensene i dag, der stadige krav forventninger fører omsorgspersoner og barna sammen i prosjektet «å skape seg selv». Individuelle prestasjoner får stadig større betydning på grunn av samfunnsstrukturene økende individualisering (Bakken, Sletten & Eriksen, 2018. s. 49).

3.4.3 Artikkel 3.

Å leve med en intellektuell funksjonsnedsettelse- *Unge menneskers refleksjoner og erfaringer i overgangen til voksenlivet* (Vassend (2020)).

Sammendrag: Vassend (2020) er basert på kvalitativ forskningsmetode. I studien er det innhentet data fra 13 unge mennesker i alderen 16-28 år, hvor det blant annet er brukt lydopptak fra samtaler med behandlere fra spesialisthelsetjenesten. Studien ser på erfaringene unge mennesker med intellektuelle funksjonsnedsettelse har i møte med overgangen til voksenlivet. Erfaringene ses i forhold til jevnaldrende, mulige kjærester eller andre intime relasjoner den unge voksne inngår i. På lik linje med Sæther & Galvin (2021) og Bakken, Sletten & Eriksen (2018) trekker også Vassend (2020) frem samfunnets forventninger.

Barn med intellektuelle funksjonsnedsettelse dreide seg tidligere kun om personer med konkrete lidelser diagnostisert ved ICD-10 (Vassend, 2020, s. 59) Derimot tar artikkelen høyde for endringene som kommer ved ICD-11, hvor intellektuelle utviklingsforstyrrelser blir et videre begrep. Dette skjer som følge av debatten om tilstanden skal defineres som en konkret funksjonshemming eller helsetilstand. I dag tar begrepet lite hensyn til oppvekst og utvikling, noe som kan medføre stigma og stemping av menneskene som lever med en funksjonsnedsettende helsetilstand (Vassend, 2020, s.59).

Flere unge med intellektuelle funksjonsnedsettelse opplever en form for segregering i samfunnet, for eksempel i skoleløpet (Vassend, 2020, s. 68). Begrepet funksjonsnedsettelse omkranser grupper av mennesker som ofte settes utenfor samfunnet og som opplever det vanskelig å igjen få innpass. Objektene i Vassend (2020) er også relevant for merkelappen «generasjon prestasjon».

3.5 Studiens troverdighet

Reliabilitet (pålitelighet) er avgjørende for kvaliteten i forskningen. Reliabiliteten omhandler at forskningen og arbeidets funn er til å stole på (Dalland, 2020, s. 58). Et annet begrep som er relevant når man ser på studiens troverdighet, er validitet. Her er det snakk om at de funnene oppgaven bygger på, er relevante, samt gyldigheten.

Dalland (2020) viser til to sider ved kildekritikk. Den ene siden er søkeprosessen som gir litteraturen forskeren mener best belyser oppgavens problemstilling og den andre beskriver å gjøre rede for litteraturen oppgaven henviser til. Troverdigheten og selve fagligheten for arbeidet er avhengig av at den som forsker kan redegjøre hvorfor valgt litteratur er brukt og hvordan denne er funnet (Dalland, 2020, s. 143).

For denne oppgaven er det som nevnt benyttet tre artikler, noe som forutsatt grundig arbeid ved bruk av både inklusjons- og eksklusjonskriterier. For at artiklene skulle innfri rammene for oppgaven, er alle valgt ved bruk av avgrensningene nevnt i kapittel 3.3.2. Artiklene er fagfellevurdert og publisert i databasen Oria, noe som styrker validiteten.

For at forskerens egne tanker og meninger ikke skal prege hele oppgaven, er det avgjørende å være bevisst egen subjektivitet, samt anvende teoretiske grunnlag og litteratur for å se på ulike synspunkter og argumenter i undersøkelsen.

4.0 Diskusjon av funn

4.1 Identifisering av avvikene

Ved av innføringen av ICD-11, vil som nevnt begrepet intellektuelle funksjonsnedsettelse få utvidet betydning, hvor flere psykiske lidelser og utviklingsforstyrrelser vil få plass. Dette fordi det stadig stilles spørsmål ved om lidelsene og diagnosene pr. dagsdato er tilstrekkelige, noe som leder inn i debatten om begrepet skal defineres som konkret funksjonshemming eller helsetilstand (Vassend, 2020. s. 59). En funksjonsnedsettelse defineres som svekket eller manglende funksjonsevne hos et menneske, mens en helsetilstand beskriver forhold vedrørende helse og/ eller sykdom hos individ, befolkningsgruppe eller hel befolkning (Braut, 2019). For å eksemplifisere er psykiske plager utløst av press hos unge, en bestridelse av helsetilstanden for den gruppen i befolkningen.

Så, hvem er avvikene? Denne oppgaven tar utgangspunkt i ungdom som kjenner på merkelappen «generasjon prestasjon», deriblant «ordinær/ vanlig» ungdom og unge

mennesker med funksjonsnedsettelse. Funksjonsnedsettelsene kan være i form av en helsetilstand eller ulike funksjonshemminger, men som preger individenes funksjonsevne.

4.2 En segregerende velferdsstat?

Segregering er et sterkt begrep som blant annet beskriver avvikene, altså dem som ufrivillig står utenfor samfunnets fellesskap og majoritet. Vassend (2020, s. 68) refererer til Wendelborg (2014) som viser til at studier av barn og unge med intellektuelle funksjonsnedsettelse i økende grad erfarer å bli segregert fra sine jevnaldrende. Her, rettet mot deltakelse i fritidsaktiviteter og utdanning. Samtidig med å mestre kunnskap- og ferdighetsmessig, er det sosiale aspektet for et barn eller en ungdoms tilværelse nødvendig.

Å lykkes med det sosiale og relasjoner til andre, er noe som fra utsiden kan bli vanskelig. Dette samtidig som det, med referanse til Eriksons utviklingsstadier, også kan medføre komplikasjoner for barnets utvikling. Særlig for det femte stadiet (identitet eller rolleforvirring) og sjette stadiet (nærhet eller isolasjon), er det avgjørende at det sosiale samspillet fungerer. Det femte stadiet beskriver et individs ungdomstid, hvor det er fokus på å finne ut hvem man er. Hvem man er, preges av omgivelsene og menneskene rundt, som bygger opp under det sosiale fellesskapets betydning for videre utvikling. Videre, kommer det sjette stadiet som beskriver den da unge voksnes evne til å knytte nære relasjoner til andre mennesker. Det er avgjørende at inntrykkene ungdommene gjør av omgivelsene og menneskene rundt var positive, slik at de i tidlig voksen alder evner samhandling og relasjonsdanning, som igjen oppfyller behov og legger grunnlag for videre utvikling.

Innenfor samfunnets strukturer står deltakerne i stor grad fritt til å velge hvem de ønsker å omgås med. Bevisst eller ubevisst vier ikke fellesskapet nok plass til avvikene i denne prosessen, noe som strider mot velferdsstatens verdier (se kapittel 3.1.2). Vassend (2020, s. 68) viser til at flere vil inn, men majoritetens motstand er for sterk. Tar en for seg alle norske borgere og spør etter deres oppfatning av det norske samfunn, er det uten tvil et flertall som vil beskrive det til å være mangesidig, inkluderende, trygt og sosialt. Likevel vet vi at det er flere som ikke inngår i denne beskrivelsen. Spørsmålet er om samfunnet er klar over realiteten, men velger å unngå den eller om man i fokus på eget individ registrer avvikene som en del av normaliteten?

4.3 Generasjon prestasjon

Merkelappen «generasjon prestasjon» beskriver dagens ungdomsgenerasjon som konstant streber etter å prestere på flere om ikke alle områder på en gang. Videre tegner generasjonen et bilde av en mer individualisert ungdomsgenerasjon enn noen gang tidligere (Bakken, Sletten & Eriksen 2018, s. 49). Den personlige individualiseringen hos ungdommen, er en følge av at samfunnet i flere år har beveget seg inn i de individualistiske strukturene. At ungdom eller samfunnet blir mer individualistisk vil si at det i større grad legger fokuset på egne ferdigheter og prestasjoner. Individets egne mål settes altså før fellesskapets (Madsen, 2018, s. 112-113). Bakken, Sletten & Eriksen (2018) viser til nyere kvantitativ forskning der fortellingen om dagens ungdomsgenerasjon, altså fortellingen om en stresset prestasjonsgenerasjon, stadig øker i antall unge med psykiske vansker og utfordringer.

Et av spørsmålene Bakken, Sletten & Eriksen (2018) presenterer er forholdet mellom stress og press- «hvor mye press skal til før det manifesterer seg som stress?». Det blir stadig høyere krav og flere forventninger til individer som samfunnsdeltakerne, samtidig som det er et økende fokus på individuelle prestasjoner. Det er ingen tvil i at samfunnet er nødt til å sette krav, ettersom det er nødvendig for å opprettholde velferden. Det er altså en forutsetning for samfunnets funksjon at individer yter, men kan det blir for mye?

Mengden av krav og forventninger over tid er relevant til forståelsen av stress, for hvor mye press skal ungdommene makte før det manifesterer seg som stress? For ungdommene kan utfordringene virke overveldende og utenfor rekkevidde. Alle makter vi å stå i press over en periode, men dersom opplevelsen av press er vedvarende over tid, vil det etter hvert mulig gå utover både fysisk og psykisk funksjonsevne. Det er et samfunnsansvar å veilede deltakere, dette fordi alle jobber for å realisere målet om en velfungerende velferdsstat som forsørger sine deltakere slik den er pliktig å gjøre. Det er i denne veiledningen at både ungdommens omsorgspersoner og samfunnets kunnskaper og kapasitet for å ivareta settes på prøve

Som nevnt er merkelappen «generasjon prestasjon» er jevnlig er oppe til debatt, men det kan stilles spørsmål ved om oppmerksomheten bidrar til sykeliggjøring av dagens ungdom. Det er utvilsomt at media har stor innvirkningskraft på samfunnet, særlig de unge, og en kjent feilkilde som er relevant for «generasjon prestasjon» er medienes trang til rapportering av negative hendelser fremfor positive (Madsen, 2018, s. 190). Mediene er både inkluderende og ekskluderende, men det er nærmest en forventning at deltakerne i samfunnet følger trender

som ofte formidles gjennom mediene. Samfunnets trender er sosialt konstruert ettersom de settes og forsterkes av deltakerne selv. På spørsmålet om merkelappen «generasjon prestasjon» er med på å sykeliggjøre dagens ungdomsgenerasjon, vil det å jevnlig ta opp temaet bidra til å bryte stillheten, at flere søker mulig hjelp og sette teamet på dagsorden. På den andre siden vil ungdommene gjentatte ganger bli minnet på at det er slik samfunnsstrukturene er og mulig akseptere det.

Et eksempel på «Generasjon prestasjons» fremtreden i media er innlegget «Å være ung er for jævlig» (Johnsen, 2021), «*Våre unge blir stadig mindre lykkelige. Og mindre tilfredse med livet. Mens 60-åringene klapper i hendene og roper hurra. Ingenting er viktigere for oss enn at barna våre har det bra. Og vi ønsker dem et bedre liv enn vi selv har hatt. Likevel oppleves det nå verre å være ung enn gammel. Hvordan kan vi ha bygd et samfunn med normer og forventninger som gjør at dagens unge ser mindre lyst på livet enn før?*».

Innlegget legger frem ulike grunner til synkende livskvalitet i samfunnet. Noen av disse er fellesskapets normer, våre krav og ikke minst forventninger. For å eksemplifisere, i løpet av få år har prisene steget, noe som krever at innbyggerne har en stabil inntekt og er en del av arbeidsmarkedet. Å komme inn på arbeidsmarkedet blir stadig vanskeligere og som blant annet trekker inn kravene til utdanning og sosiale ferdigheter. Med henvisning til Bakken, Sletten & Eriksens (2018) er dette uten tvil faktorer som mater opp under merkelappen «generasjon prestasjon». Ifølge Johnsen (2021) er dette også med på å redusere livskvaliteten til en hel generasjon. I samfunnet har vi ungdom på 15 år som ikke trives med livet og unge voksne helt opp til 24 år som bekymrer seg for fremtiden (Johnsen, 2021).

Bakken, Sletten & Eriksen (2018) viser til ungdommer som opplever en form for press i sin hverdag. Her svarprosenten for «svært ofte» på 60 prosent, mens «ganske ofte» ligger på 80 prosent. I ungdommens møte med samfunnets normer foreligger det risiko for utbrenthet og ikke minst å mislykkes. Selv om dette er en sentral del av barn og unges utviklingsprosess, hvor de skal lære av sine feil, er dette en hard realitet. Ungdommen streber etter beste prestasjon, gjerne på flere arenaer, som uten tvil krever mye av dem både fysisk og psykisk. Likevel, kan man ut fra statistikken også se at det er ungdommer som ikke opplever forbundet med negativitet. Altså, er ikke kravene ungdommen stilles overfor alltid forbundet med press. Forventningene, kravene og utfordringene kan medføre både individuell mestring, samtidig som det også åpner for annerkjennelse. Igjen, kan en trekke linjer til spørsmålet om den

konstante påminnelsen i mediene bidrar til at også ungdommene som ikke opplever forventningene som noe negativt etter hvert aksepterer at «det er slik det er», og på grunn av sykeliggjøringen påvirkes til å føle på presset.

4.4 De trygge rammene i oppvekstens betydning for barnets senere samfunnsdeltakelse

Med bakgrunn i både Eriksons psykologiske utviklingsteori og COS er det en nødvendighet at barn opplever trygge og stabile rammer i oppveksten. Rammene skal gi dem rom, veiledning, støtte og ikke minst kjærlighet. For at et barn skal kunne bli en del av storsamfunnet, er det med henhold til Eriksons utviklingsteori avgjørende at behovene i de ulike stadiene av utviklingen dekkes. Mangler, vil kunne forstyrre utviklingen og påvirke barna i senere tid. Barn er resiliente, som betyr motstandsdyktig (Borge, 2018, s. 17), likevel er det ulikt hvilken grad barna tåler forstyrrelser i utviklingen og påvirkes av dem i ettertid.

Erikssons teori om barnets utvikling understreker viktigheten av konstant behovsdekning. For å eksemplifisere vil det, dersom det er svikt i den første fasen, altså hvor barnet skal danne seg et bilde av om omverdenen og nærmeste omsorgspersoner er trygt, medføre at barnet danner et mistillitsforhold. Barnet vil da slite med å stole på en selv og ikke minst andre, som også får innvirkning i barnets evne til å danne relasjoner. Dersom barnet ikke stoler på omverden, blir det vanskelig å utforske fordi alt er ukjent og utrygt. Når barnet etter hvert skal bevege seg over i neste stadie, ligger det allerede bakpå. Skammen og tvilen over en selv og egne ferdigheter trer frem, noe som hindrer barnet i å erverve nødvendig lærdom for videre utvikling.

4.4.1 Foreldrerollen- og kunnskap hos foreldre

Jf. BK art. 3, bvl 1 §4-1 og Grl §104 andre ledd skal avgjørelser og handlinger som berører barn alltid være til de beste interesser for barnet. Dette bygger opp under prinsippet at man alltid skal strebe etter barnets beste. Et barn og dets omsorgspersoner er i et gjensidig avhengighetsforhold, der både barn og foreldre skal lære hverandre og kjenne (Hoffman et al,

s. 83). Barn trenger veiledning og støtte for å møte utfordringer, noe omsorgspersonene også kan trenge i sin rolle som veileder og støttespiller.

Samfunnets endringer kan utvilsomt være en faktor i hvorfor mange omsorgspersoner føler utilstrekkelighet i forholdt til rollen som omsorgsperson. Det flere aspekter som ikke var en del av omsorgspersonenes utvikling og derav faller utenfor områder de besitter kunnskap til å veilede og erkjenne barnets følelser om. Dette kan også beskrives ved at omsorgspersonene ikke forstår barnets opplevelser, fordi de ikke har noe å relatere utfordringene til. For omsorgspersonene kan det være overveldende å ikke kunne hjelpe barna med det de har behov for. Dersom foreldrene føler de mislykkes, kan dette gå utover deres reaksjoner og opptreden i møtet med det allerede fortvilte og stressede barnet. *«Før så svarte jeg henne litt annerledes eller jeg dyttet henne unna når hun kom, «gå å lek med de andre nå». Men da har hun bare vært usikker fordi hun føler seg utenfor. Nå har jeg bare snakket litt med henne og ført henne bort igjen, så har det gått fint»* (Bakken, Sletten & Eriksen, 2018, s. 28). COS-P er et av verktøyene som brukes i veiledning av omsorgspersoner, hvor de får muligheten til å reflektere rundt opplevelsen av sammenheng. De blir nødvendigvis ikke klokere på utfordringene barna deres møter, likevel vil de i større grad forstå når barna kjenner på vanskeligheter og identifisere når de trenger støtte.

I et kompleks, mangesidig og stadig utviklende samfunn, er det nødvendig at nærmeste omsorgspersoner besitter en viss kompetanse og kunnskap om hvordan strukturene fungerer. Gjennom å delta på et kurs som COS-P får omsorgspersonene, gjennom veiledning, muligheten til å reflektere over deres opplevelse av sammenheng, herav øke bevisstheten om egne reaksjoner og opptreden i rollen som omsorgsgiver.

Dersom omsorgspersoner av ulike grunner ikke etterfyller rollen som omsorgsgiver, skal de heller ikke ha dette ansvaret. Likevel er det mye som kunne vært løst med rett hjelp til riktig tid, derfor er det nødvendig at instansene som tilbyr veiledning og kurs til foreldre som trenger, formidler det godt nok og ikke minst at samfunnet åpner aksept for at også rollen som omsorgsgiver krevende. På lik linje med barna og de unge er det forventninger knyttet til omsorgspersonene og det er ingen tvil i at å mislykkes medfører skam og tvil over egne ferdigheter. Erikson beskriver på det andre stadiet at mislykkede forsøk medfører skam og tvil, noe omsorgspersonene mulig kan gjenkjenne. På grunn av skamfølelsen kan det være flere omsorgspersoner som finner det utfordrende å innrømme overfor andre at de ikke

strekker til. Omsorgspersonene skal som nevnt alltid strebe etter det beste for barnet, men dersom de ikke lykkes kan skam og frykten for samfunnets reaksjoner være så sterk at flere unngår å søke veiledning og heller ikke utforsker hvilke muligheter som eksisterer.

4.5 Goder og byrder i velferdsstaten

Norge er en velferdsstat og på verdensbasis ligger det norske samfunnet høyt på rankingen over livskvalitet og levestandard. Overordnet, har alle norske statsborgere like rettigheter, spørsmålet er heller hvem som skal tildeles godene. Samfunnets goder må yte for byrdene, likevel er ytelsen i flere tilfeller ikke tilstrekkelig nok til at avvikene igjen blir deltakende individer. Deltakerne i Vassend (2020) beskriver først noen ekskluderende år i skolen, hvor de opplevde å bli tilsidesatt både sosialt og faglig. Som følge av dette har de opplevd vanskeligheter ved overgangen til voksenlivet (Vassend, 2020, s. 68).

I storsamfunnet er det forventninger tilknyttet samhandling mellom deltakerne, noe som også er en forutsetning for en fungerende velferdsstat. Et av fellesskapets mål er for eksempel å ha flest mulig i arbeid, men et antall av dem som søker ansettelse får ikke stilling. Avvikene har uten tvil et ansvar i selv å komme tilbake til majoriteten, men på den andre siden skal samfunnet alltid strebe etter å redusere byrdene. I et samfunn som i større grad vektlegger individuelle prestasjoner og egen måloppnåelse, kan samhandling være utfordrende.

Med referanse til Vassend (2020) og Bakken, Sletten & Eriksen (2018) er det flere som faller av og havner under kategorien "avvik". På den andre siden er ikke dette noe som gjelder alle. Å strebe etter å yte sitt beste er nødvendig for bekreftelsen på at en gjør så god en kan. For å eksemplifisere kan man se på idrett, der det er den beste utøveren eller det beste laget som stikker av med seieren. For å i det hele tatt kunne kjempe i toppen, forutsetter det at man trener, øver og jobber hardere enn motstanderen. Gjennom konkurranse har en alltid noe å strebe etter, som innenfor gitt de rette rammer, støtte og veiledning kan oppleves som noe positivt. Et idrettslag bestående av 20 utøvere har en trener og støtteapparat som setter rammene for hvordan de skal ha det i gruppen, hvilken jobb som skal gjøres og hva som forventes. Innad i laget er det synlig hvem som er best i hva, som åpner for gjensidig veiledning. Det er ingen tvil i at også idrettsutøvere opplever press på vei til mål. Likevel er slik at dersom 2 av 20 utrykker at de føler på press, er det nesten garantert at flere kjenner på

det samme. Åpenhet og gjensidig respekt styrker fellesskapet. Felles mål betyr at et fellesskap jobber for å realisere og oppnå det samme, her både i gode og mindre gode tider. Åpenhet og gjensidig respekt er også begreper med relevans til samfunnet. Deltakerne i det norske samfunn jobber for samme mål om å realisere et fungerende velferdssamfunn, noe som innebærer samhandling og ivaretagelse, samt inkludering av avvikene.

4.6 Kunnskap og kapasitet- er vi ressurssterke nok til å ivareta?

Med referanse til Eriksons utviklingsteori og COS er barnas omsorgsperson avgjørende i den første delen av utviklingen. Likevel er ikke dette et ansvar de må bære alene, også den norske velferdsstaten er pliktig å følge opp og ivareta samfunnets deltakere. Ivaretagelse av individene skjer med grunnlag i velferdsstatens verdier (se kapittel 1.3.2). Disse overordnede verdiene ble satt på orden i 2014 og innbyggerne var tilfreds. År har gått, samfunnet har utviklet seg og statistikken som måler livskvalitet blant unge mennesker har sunket.

En “utvidelse” av diagnosespekteret innen de intellektuelle funksjonsnedsettelsene som kommer med innføringen av ICD-11, kan medføre flere diagnostiserte brukere, som videre vil kreve en større del av samfunnets tjenesteytende velferdsgoder. I 2022 anslo NAV gjennom sine rapporter at statistikken over mangel på helsepersonell har vært stigende de siste årene. For 2022 var mangelen anslått til å være på 16.100 ansatte innen helse- og sosialtjenesten (Myklathun, 2022:17). Det er altså mangel på helse- og sosialtjenesteansatte, samtidig som antallet som trengende stiger.

En av årsakene til samfunnets mangel ansatte i helse- og sosialtjenestene er mangel på utdannede profesjonsutøvere, som igjen kan ha sammenheng med «generasjon prestasjon». For å komme inn på høyere studier er det en forutsetning at man har med seg gode nok resultater fra tidligere skolegang. Utdanning blir stadig viktigere fordi samfunnet behøver profesjonsutøvere som besitter kunnskapen og ferdighetene som kreves for å opprettholde velferdsstatens profesjonalitet og kvalitet tjenesteytelsen. Samfunnet mangler helse- og sosialtjenestepersonell, vi har ikke nok studieplasser til å utdanne tilstrekkelig og med referanse til Vassend (2020, s. 68) er overgangen til høyere utdanning et steg flere faller av fordi grunnlaget de besitter ikke er godt nok til å bane veien videre.

Tidligere i oppgaven er barnas omsorgspersoners avgjørende rolle i barnets utvikling trukket frem. Det er også nevnt at dette ikke er et ansvar omsorgsgiverne skal bære alene, fordi også samfunnet har en sentral rolle i denne prosessen. Utvilsomt krever det kapasitet å følge utviklingene i samfunnsstrukturene. Dette gjelder særlig med tanke på forventningene tilknyttet de ulike aktørene, som for eksempel skolen. Videre er det ikke nok å være klar over disse, de må også formidles slik at deltakerne får tilgang på informasjonen.

Samfunnet har og vil fortsette å endre seg med årene som kommer. Herav er det utfordrende både for omsorgspersoner og velferdsstaten å opprettholde nivået av ferdigheter og kunnskaper som endringene bringer. Likevel er det et samfunnsansvar at hva som kreves og forventes formidles ut til deltakerne. Det norske samfunn utvikler seg på lik linje med de fleste land i resten av verden. Her er globaliseringen sentral. Informasjon og kunnskap som tidligere var utenfor rekkevidde, er nå bare et tastetrykk unna. Ny informasjon og kunnskap medfører endringer, som etter beste viten skal være til det bedre. Likevel er det paradoksalt at Norge som et av verdens rikeste og beste land å bo i, ikke strekker til og statistikken over avvikende tendenser stiger. Mye omhandler bevisstgjøring, altså å bli bevisst hvilke forventninger som foreligger, noe som både er et personlig og felles ansvar.

4.7 Veien videre

Samfunnet har vært i konstant utvikling, noe det vil fortsette å være i årene som kommer. Herav, er det vanskelig å si noe om hvordan strukturene vil komme til å se ut. Et flertall av dagens generasjon barn og ungdom opplever flere former for press, noe som utvilsomt vil fortsette å øke med årene. På lik linje med barns nærmeste krets er samfunnets forventninger og krav med på å forme individene til å realisere idealet som passer det utviklende, individualistiske og komplekse storsamfunnet. Likevel og med grunnlag i forskning og referanser nevnt i oppgaven, er det ingen tvil i at prestasjonspress og forventningene tærer på barna og de unge. Det er viktig å presisere at merkelappen «generasjon prestasjon» og følgene deretter ikke omhandler alle barn og unge, men ettersom statistikken på få år har vokst kraftig er det nødvendig å fortsette forskningen og arbeidet med å bedre utgangspunktet for fremtiden.

Det er avgjørende at omsorgspersoner besitter de kunnskaper og ferdigheter som kreves for å gi barna en tilstrekkelig start på utviklingen. Som nevnt kan også omsorgsgiverne ha behov for veiledning og støtte, noe samfunnet må åpne aksept for og forsørge. For at omsorgsgivere skal evne å forberede barna på møtet med storsamfunnet er de avhengig av å meste rollen, ivareta seg selv og ikke minst kunne sette seg inn i og forstå barnas reaksjoner og utfordringer, som igjen omhandler bevisstgjøring.

5.0 Avsluttende

For å hjelpe barn og unge som av ulike grunner opplever vanskeligheter, er det nødvendig å kunne sette seg inn i deres følelser og uttrykk. Med tanke på press i forhold til samfunnets forventninger og krav er det derfor avgjørende at omsorgsgiverne setter seg inn i samfunnets strukturer. Å utvikle et barn er et kollektivt ansvar gitt omsorgsgiverne og velferdssamfunnet. Igjen, er det derfor nødvendig å understreke samfunnets rolle med tanke på ivaretagelsen av individene i det.

Fremtiden ligger i nåtidens hender, noe som forutsetter samhandling og ivaretagelse av både velferdsstatens verdier og individer i den. I dag er barn og unge voksne produkter på et brennhett marked, et marked som stadig krever og forventer mer. Det kravstore markedet beveger seg mot en struktur der annerkjennelse gis i sammenheng med individuelle prestasjoner, noe som medfører ekskludering av ulike grupper. Flere faller av og på grunn av sterk motstand fra majoritetens sosialt konstruerte normer, forventninger og krav oppleves det vanskelig å komme tilbake. En faktor er samfunnets vilje og ønske om endring, men igjen innledes spørsmålet om vi har kunnskap og kapasitet til å gi veiledning og støtte til barna, vår fremtid, i det komplekse, individualistiske og konstant utviklende norske samfunn?

6.0 Litteraturliste

Bahus, M. K. (2022, 24. oktober). Barnets beste- prinsippet. I *Store Norske Leksikon*.
https://snl.no/barnets_beste-prinsippet

Bakken, A., Sletten, M. A. & Eriksen, I. M. (2018). Generasjon prestasjon? Ungdoms opplevelse av press og stress: *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(2) 46-76.
<https://doaj.org/article/5edb4ea06b284acd99da62d985798f61>
***34 sider.**

Bang, L. et al. (2023, 10. februar). Psykiske plager og lidelser er vanlige blant barn og unge. Forekomsten av forskjellige lidelser og plager er ulik hos gutter og jenter, og varierer betydelig mellom aldersgrupper. Folkehelseinstituttet.
<https://www.fhi.no/nettpub/hin/psykisk-helse/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/>

Binder, P-E. & Nielsen, G. H. (2019). *Selvet og relasjonene- nyere psykoanalytiske perspektiv*. I G, L. M (Red.), Oppvekst og psykologisk utvikling; *Innføring i psykologiske perspektiver*. (2. utg, s.104-138). Universitetsforlaget.
***34 sider.**

Borge, A. I. H. (2018). *Resiliens*. (3.utg.). Gyldendal.

Braut, G. S. (2019, 11. januar). Helsetilstand. *Store Norske Leksikon*.
<https://sml.snl.no/helsetilstand>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.). Gyldendal Norsk Forlag
***272 sider.**

Erikson, E. H. (2000). *Barndommen og samfunnet*. (2.utg.). Gyldendal Akademisk.
***Kap VII (7), 22 sider.**

Grønmo, S. (2021, 10. januar). Fagfelle vurdering. *Store Norske Leksikon*.
<https://snl.no/fagfelle vurdering>

Hjelmtveit, V. (2018). *Sosialpolitikk i historisk perspektiv*. I Stamsø, M. A (Red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk*. (3. utg, s.28-62). Gyldendal Norsk Forlag.
***34 sider.**

Hjelmtveit, V. (2018). *Sosialpolitikk og teorier om sosiale problemer*. I Stamsø, M. A (Red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk*. (3. utg, s. 86-108). Gyldendal Norsk Forlag.
***22 sider.**

Hoffman, K., Cooper, G. & Benton, C. M. (2017). *Trygge barn*. Gyldendal Norsk Forlag.
***272 sider.**

Johansen, L. W. (2021, 9. desember). Å være ung er forjævelig. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2021/12/09/a-vaere-ung-er-for-jaevlig/>

Lønne, A. (2022, 20. september). Salutogenese. *Store Norske Leksikon*.
<https://sml.snl.no/salutogenese>

Madsen, O. J. (2018) *Generasjon prestasjon: Hva er det som feiler oss?* Universitetsforlaget.
***Kap 6. og kap. 9, 61 sider.**

Myklathun, K. H. (2018). Noen utvalgte næringer:2022. *NAV's bedriftsundersøkelse 2022- stor mangel på arbeidskraft (2:2022) NAV*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nyheter/norske-virksomheter-mangler-70.000-arbeidstakere>

Nielsen, G. H. & Binder, P-E. (2019). *Den klassiske psykoanalysens grunnbegreper: Normalutvikling og psykopatologi hos barn og unge*. I G, L. M (Red.), Oppvekst og psykologisk utvikling; *Innføring i psykologiske perspektiver*. (2. utg, s. 73-103). Universitetsforlaget.
***30 sider.**

NOU 2014: 12. (2014). *Verdier, mål og prioritering*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning.

Olsen, B. C. R. et al. (2018). *Å fare vel gjennom livet*. I Olsen, B. C. R., Farstad, G. R Skotte, P. S (Red.), *Sosiologi i sosialfagene*. (s. 85-105). Universitetsforlaget.
***20 sider.**

Olsen, B. C. R. et al. (2018). *Det som sosialt skiller seg ut*. I Olsen, B. C. R., Farstad, G. R. Skotte, P. S (Red.), *Sosiologi i sosialfagene*. (s. 131-152). Universitetsforlaget.
***21 sider.**

Solum, E. (1999). *Normalisering: Grunnlag og mål for omsorg* (2. utg.). Ad Notam forlag.
***201 sider.**

Stamsø, M. A. (2018). *Innledning*. I Stamsø, M. A (Red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk*. (3. utg, s. 17-28). Gyldendal Norsk Forlag.
***11 sider.**

Stamsø, M. A. (2018). *Organisering og finansiering av velferdstjenester*. I Stamsø, M. A (Red.), *Velferdsstaten i endring: Om norsk helse- og sosialpolitikk*. (3. utg, s. 110-142). Gyldendal Norsk Forlag.
***32 sider.**

Støren. I (2013). *Bare søk!*. (2.utg.). Cappelen Damm AS
***71 sider.**

Sæther, K. M., Galvin, K. (2021). Et «pålogget» foreldreskap- foreldres erfaringer med foreldreveiledningskurset Circle of Security- Parenting, COS-P: *Nordisk sygeplejeforskning*, 11(1), 22-34. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.1892-2686-2021-01-03>
***12 sider.**

Vassend, E. L. F. (2020). Å leve med en intellektuell funksjonsnedsettelse- unge menneskers refleksjoner og erfaringer i overgangen til voksenlivet: *Nordisk tidsskrift for*

ungdomsforskning, 1 (1), 57-72. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-8162-2020-01-05>

***15 sider.**

Wahl, A. (2009). *Velferdsstatens vekst- og fall?* Gyldendal Norsk Forlag.

***kap. 5, kap. 6 og kap. 7, 145 sider.**

***1109 sider selvvalgt pensum.**